

МИХАИЛ ПУХОВ

КАРТИННА ГАЛЕРИЯ

Превод от руски: Любомир Стоилов, 1975

chitanka.info

Небето беше пусто. Лега не беше пропълзяла още дори четвърт от дневния си маршрут и нейното законно място на зенита сега заемаше извитата ивица на Бетон. Бледният сърп на естествения спътник на Бета би напомнял много облаче, ако не беше така рязко изрязан. Върху небето, както винаги, нямаше истински облаци и там не се появяваше нищо, макар всички срокове отдавна да бяха изтекли. На подобни лоши предзнаменования трябва да се вярва — дори в древността са научавали за благоразположението на боговете по това, как се разполагат звездите и другите небесни явления.

Друг е въпросът, че да се взираш в небесата е безсмислено. Еволюцията е снабдила човека с прекрасно зрение, но не го е лишила и от слух. А когато „Лун“ пристигне — нека приемем като аксиома, че все пак това ще се случи, — ще настане такъв грохот, та дори камъните по върха Картинна галерия ще го чуят и като се полюлеят малко, няма да издържат и ще се затъркалят насам, надолу.

Павлов пренесе погледа си върху грапавия гранит на скалите, и то тъкмо навреме, тъй като тушовката, увиснала над корниза почти цяло денонощие след вчерашната закуска, беше започнала да приготвява нова примка.

Известно време Павлов следи как тушовката, акуратно премествайки мъхестите си лапи, прави совалкови рейсове по избрания от нея участък от скалата, върху която оставяше след себе си петна от черна смола, чиято миризма трябваше да увлича местните животинки към тяхната гибел. Разбира се, с невъоръжени очи Павлов не би могъл да различи нито мъхестите крака, нито черните блестящи капки — помагаше му въображението. Виж, след един час, когато точките ще се слоят в линии, а линиите в силует, ще трябва творението на тушовката да се разгледа внимателно с бинокъл и да се направят снимки, ако това наистина е нещо оригинално. Безполезно е да се правят опити да се разгадае смисълът на телевизионния образ по първите черти при настройката, ако те са няколко хиляди.

Равната триъгълна стена на Картинната галерия се впиваше в безкислородното небе на Бета на доста стотици метри, почти напълно покрита с внимателно направени рисунки, които бяха нейното единствено отличие от другите скали, стърчащи безпорядъчно от странната гора. Тушовките не се отличават с общителност и обикновено те не се приближават една до друга на повече от един

километър. Просто да се чудиш как самците намират самки по време на брачния период. Но никой никога не беше наблюдавал как една тушовка напуска своята скала и тръгва в опасно пътешествие през отмъстителната гора.

А сега от гората, напомняща склад с бодлива тел, се появи Сибирин. Той се приближи мълчаливо и спря до Павлов, който приличаше в скафандъра си на робот.

— Как е? — запита Павлов. Той нямаше нищо против своя партньор, но го дразнеше навика му да мълчи, когато от него очакват информация.

— Нищо ново — отвърна Сибирин. — Пак нямаше връзка.

Павлов не каза нищо. Ракетобусът „Лун“ снабдяваше планетните отряди на експедицията с всичко необходимо. Ако той би се появил със закъснение на една от централните планети, където хората ходят по шорти и пият вода направо от изворите, не би станало нищо страшно. Но групата на Бета се намира, може да се каже, в привилегировано положение.

— Разговарях с базата — каза Сибирин. И отново млъкна.

— И какво?

— И нищо — каза Сибирин. — Вершинин е стартирал от Алфа според графика. Полетът е протекъл нормално. А след това той не е направил опит да се свърже с тях.

— И това е всичко?

— Ракетобусът е изчезнал чак вече някъде в нашия район — каза Сибирин. — Радарите от Базата са изшарили цялото околno пространство, но безрезултатно. А какво ли биха могли да видят от такова разстояние?

— И там мислят, че „Лун“... — започна Павлов.

— Не — каза Сибирин. — Възможно е те да имат авария в двигателя.

— А защо тогава няма връзка?

— „Лун“ е фотонен кораб — обясни Сибирин. — Отразителят и антената при него са съчетани.

— Ясно — каза Павлов. — Или почакай. Ако „Лун“ се намира в нашия район и ако имат само авария в двигателя, те биха могли да се доберат до нас с бота.

— Сигурно — каза Сибирин. — Но Вершинин е оставил бота на Алфа. Техният орбитет е в профилактика и програмата за изследване на екзосферата просто изгаря.

— Вершинин си го бива — каза Павлов и след като помълча, добави. — А какво съобщиха още те?

— Посъветваха ни да преминем към режим на икономии — каза Сибирин. — Те са изпратили безпилотна товарна ракета, и то от най-бързите. Тя ще пристигне след две седмици.

— А ние не можем ли да я посрещнем?

Всяка планетна група имаше на разположение неголям четириместен орбитет, предназначен за изследвания на горните пластове на атмосферата. Понякога орбитетът се използваше за посрещане на ракетобуса „Лун“ на ниска орбита. Това ставаше обикновено при сменяне на състава на групата или при случаите, когато кацаният бот на „Лун“ поради някакви причини не функционираше. Например когато Вершинин го оставяше на Алфа.

— На тази бавна таратайка? — запита Сибирин. — Това, което най-много можем, е да се доберем до Бетон.

— Лоша работа — каза Павлов. — Ние няма да можем да издържим две седмици.

— Излишно е да говорим за това — каза Сибирин. — Така ни било писано. Виж че по този начин сме влезли в историята. През най-задния ѝ вход.

Те замълчаха. „Странно, че е така трудно да повярваш, че след една седмица просто няма да те има — помисли си Павлов. — Всички думи са казани, всичко е ясно, но да възприемеш това като неизбежна реалност е невъзможно. Човекът е велик логик, но при подобни обстоятелства логиката отстъпва на втори план, отстъпва място на надеждата. Възможно е това да е за хубаво. Сега ние ще отидем да подготвим материалите за онези, които ще дойдат след нас, да оформяме отчети, да излагаме върху хартия последните си мисли, да пишем прощални писма и въобще да правим онова, което ни се полага. Но няма да можем да повярваме в това, докато не се свърши кислородът.“

— Струва ми се, че един от нас вече е попаднал в историята — каза Сибирин.

Павлов се обърна към него. Сибирин стоеше, отметнал глава, и гледаше с бинокъла към върха Картинна галерия. Тушовката беше направила под корнизата почти една трета от своя пореден шедьовър. Разбира се, на такова разстояние беше невъзможно да се различи нещо.

— Сам погледни — Сибирин му протегна бинокъла.

Върху скалата, като на снимка, беше изобразена камара от камъни, доста безформени, освен един. Този камък имаше правилни полукръгли очертания и всъщност представляваше горната част на човешка глава в скафандър. Зад стъклото на шлема блестяха нечии очи. Редът на носа още не беше дошъл. Понякога в зрителното поле попадаха косматите паяковидни крака на тушовката или нейното гръбно око, което приличаше на фотообектив. Тушовката навлизаше в работния си ритъм.

— Тогава това съм аз — каза Павлов. — Тя беше започнала рисунката още преди да се появиш ти.

— Нима това е важно?

— Механизмите за възприемане у всички са различни — обясни Павлов. — За човека действителността е кинофилм, цветен, обемен и т.н. За тушовката тя е по-скоро редица бавно появяващи се и бавно сменящи се фотоплаки. По време на работа записът не може нито да се изкриви, нито да се изтрие от нейната памет.

Сибирин кимна.

— Ясно.

— Изненадва ме друго — каза Павлов. — Преди тя никога не беше рисувала хора. Защо това ѝ е хрумнало изведнъж в главата?

— Да се почне нещо никога не е късно — каза Сибирин. — И съвсем не е необходимо на животните да се приписват човешки мотиви на поведение. „Нещо“ може да хрумне само в главата на човек.

— Благодаря за обяснението — усмихна се Павлов. — По-добре да си ходим. Трябва да приведем всичко в ред, а да чакаме е безсмислено. Ще отскоча дотук да направя снимки по-късно.

Те вървяха известно време през гората мълчаливо, следейки внимателно някоя клонка от този ад на бодливи растения да не повреди защитната тъкан на скафандрите им. След това Сибирин изведнъж се засмя.

— Какво ти става? — запита Павлов.

— Спомних си за теорията на Прат относно рисунките на тушовката.

По гърба на Павлов премина студена тръпка.

— На теб ти е провървяло, ако тя е несъстоятелна — добави Сибирин.

Когато хората на Прат, кацнали в системата на Лег преди един век, видели за първи път скалните рисунки на Бета, те изгубили много време и сили да открият разумните обитатели на планетата, преди да успеят да изяснят, че автор на рисунките е според земните понятия, обикновено насекомо, а самите рисунки представляват просто капани за другите представители на фауната. Върху скалите обикновено се рисували малки животинки, предимно летящи, и това дало основание на Прат да предположи, че тушовката рисува при всеки конкретен случай именно онова животно, което иска да улови в мрежата си. И това, че набелязаната жертва, виждайки отдалеч своето увеличено изображение, го приема за друго същество от своя вид, иска да го види по-отблизо и завършва жизнения си път в стомаха на хищника.

— Несъстоятелна не е точната дума — каза Павлов, макар че му беше неприятно. — Няма съмнение, че често става именно така. Но Прат е смятал, че рисунките на тушовката оказват върху обитателите на Бета хипнотично влияние, че те имат магическа притегателна сила. А това вече е доста съмнително.

— Доколкото си спомням, обратното също не е доказано от никого — спокойно каза Сибирин.

„Мистика — помисли си Павлов. — Човекът е странно устроен. Дори изправен на прага на своята неизбежна смърт, той се плаши от всичко ирационално. Всички са суеверни. Това е глупаво.“

— Дори при най-голямо желание аз не бих могъл да се изкача на Картинната галерия — каза той. — Така че всичко това са празни приказки.

— Светът е пълен с тайни — заключи Сибирин. — Но ние не умеем да ги използваме рационално. Например тушовката. Определихме химическата формула на нейната смола и изготвихме най-доброто лепило в света. А дали не би било по-добре да приспособим тушовката като своеобразен жив фотоапарат? Та нали нейните рисунки са невероятно точни.

— Вярно е, но ти не можеш до я заставиш да рисува онова, което на тебе ти се иска — каза Павлов. — А понякога тя изобразява неща, които въобще не съществуват. Оказва се, че притежава известна склонност към абстракции.

— Май че не съм чел за такова нещо.

— Ти и не би могъл да прочетеш подобно нещо — каза Павлов. — Сега ще ти покажа няколко снимки.

— Значи, ти можеш да бъдеш поздравен? — каза Сибирин. — Сериозно се целиш в историята.

Те вече се бяха приближили към зданието на станцията, издигната върху тясна камениста площадка сред гората. Станцията беше стандартна, двуместна, макар че при необходимост в нея биха се побрали и десет души. Те изчакаха в преддверието да се изравни налягането. След като вратата се отвори, те снеха скафандрите си и влязоха вътре, под купола.

— Покажи какво всъщност си открил там — напомни Сибирин.

— Сега.

Куполът на станцията беше абсолютно прозрачен, само източният му край беше плътно затворен с филтър, предпазващ незащитените от скафандър очи от яркото сияние на Лег. Право над главите им плуваше тесният сърп на далечния Бетон.

Павлов измъкна албума от чекмеджето на масата и го отвори на необходимата страница.

— Понарадвай им се.

От прекрасно изработената черно-бяла снимка към тях гледаше чудовище. Безформено, аморфно и безгръбначно, то протягаше тромави пипалца, катерейки се по странно гладки, лъчисти, кристални скали, блестящи с огледалните си ръбове.

— Ти виждал ли си на Бета нещо подобно?

— Не. Макар че, почакай. Една от предишните групи се е занимавала тук с микробиология. В техния отчет има снимки, които много приличат на тази. — Сибирин се засмя. — Но тушовката няма микроскоп. Така че ти очевидно си направил наистина откритие.

Павлов бавно затвори албума и го сложи на мястото му. След това се изправи.

— Тези рисунки вече съм ги описал — каза той. — Няма какво да правя повече. Може би ще отида да понаправа снимки. Та нали те

също трябва да се опишат.

Сибирин го погледна внимателно.

— Знаеш ли какво — каза той. — Всички разбираме прекрасно, че това е глупост. И че ти не можеш да се изкачиш на Картинната галерия, че рисунките на тушовката не оказват хипнотично въздействие върху човешкия организъм и така нататък. Но аз ще бъда по-спокоен, ако ти останеш тук. Аз сам ще направя снимките.

— Но аз просто нямам какво да правя тук.

— Хвани се за нещо — каза Сибирин. — Поработи малко с радиото.

Той тръгна към преддверието. Павлов следеше върху контролния пулт при неговото излизане. След това се извърна към радиостанцията и натисна клавиша с надпис „Местни линии“.

— Тук станция „Бета“ — каза той. — Станция „Бета“ вика ракетобус „Лун“...

Той повтори тази фраза няколко пъти, като разместваше думите, след това изчака полагаемите се няколко минути, отново повтори серията от позивни, отново почака пет минути и още толкова — за всеки случай. След това натисна клавиша с надпис „Център“.

С Базата, която се намираше на разстояние един милиард километра от Бета, двустранната връзка не можеше да съществува в обикновен вид, тъй като закъсняването на радиовълните възлизаше на около един час. Поради това връзката се осъществяваше на принципа „диалог между глухи“ — Базата предаваше непрекъснато съединени в едно цяло съобщения за отдалечените планетни групи и това изглеждаше като обикновено предаване на новини. Ако радиооператорите на Базата трябваше да отговорят на нечие донесение, те включваха отговора в поредната сводка. В други случаи съдържанието на програмата не се изменяше.

Когато Павлов включи радиостанцията, той естествено се озова някъде към средата на предаването, дослуша го до края, а след това от самото начало до мястото, където се включи в него. Нищо ново след това, което му беше предал Сибирин, той не можа да чуе. Тогава изключи радиостанцията, защото вратата на преддверието се беше отворила.

— Можеш да ме поздравяваш — каза Сибирин, освобождавайки се от скафандъра. — Той е нарисувал и мене. Ето гледай.

Павлов взе снимката. Картината беше нарисувана внимателно и с всички подробности. На камениста площадка сред огромни кръгли камъни стоеше човек в скафандър. До него седеше друг. И двамата гледаха нагоре, сякаш очакваха, че от обектива на невидимия за тях фотоапарат в този миг ще изскочи птиче.

— Странно — каза Павлов.

— Ти имаш предвид ракурса? — запита Сибирин. — Но той е именно така — отгоре надолу. Мене повече ме радва, че аз също сякаш попадам в историята.

— Странно — повтори Павлов, гледайки снимката. — Нещо не си спомням ти да си седял тогава.

— Наистина не съм сядал — каза Сибирин. — Нямам такъв навик. Този, който седи, си ти. А ето ме мене, правия.

— Аз? — каза Павлов. — Че аз също нямам този навик. Освен това не виждаш ли, че това не е моето лице?

— През скафандъра не може да се вижда ясно — каза Сибирин. — Но на моето то прилича още по-малко.

— Прав си — объркано каза Павлов.

Той гледаше снимката. Седналият не беше той. А правият не беше Сибирин. И двамата нямаха навик да седят на камъните пред Картинната галерия. Това бяха други хора.

Тушовката рисуваше действителността — когато това беше действителност — абсолютно точно. Тя никога не прави грешки.

Но други хора не бяха се появявали на планетата вече цели четири седмици. Нито върху самата Бета, нито дори в нейните околности.

— Слушай — каза Павлов. — Имаш ли снимка на Вершинин?

— Някъде тук има. Защо ти е необходима?

— Дай я тука — каза Павлов.

Той се взираше в репродукцията на скалната рисунка. „Колко малко знаем ние за животните! — помисли си той. — Дори за тези, с които се сблъскваме ежедневно. Какво знаем за техните осезателни органи? Сибирин каза, че тушовката няма микроскоп. Ами ако се окаже изведнъж, че не ѝ е необходим микроскоп? Ако тя може да вижда микроорганизмите така ясно, както ние виждаме себеподобните си?...“

— Ето ти го Вершинин — каза Сибирин. — А ето и щурмана Серов. Взех му снимката за всеки случай.

Павлов разгледа снимките. Той долавяше дишането на Сибирин, който също ги разглеждаше през рамото му. Нямахте грешка.

— Да — каза Сибирин след късо мълчание. — Именно подобно рационално използване имах предвид. Но... Разбирам, че от горе за него е по-лесно да види. Той наистина би могъл да ги види оттам, въпреки че са незабележими от нашата страна, ако са се приземили зад скалите. Но защо тогава не сме ги чули, когато са кацали.

Павлов не отвърна веднага. „Така просто сме си устроени — мислеше си той. — Неволно приписваме на животните човешки мотиви на поведение, нашите мисли и нашите чувства. И това, че някои змии реагират на хилядни части от градуса, а птиците се ориентират по магнитното поле, не ни е научило на нищо. Ние съдим за животните от позициите на антропоцентризма. Поради това бъркаме така често.“

— Иди да приготвиш орбилета — каза той. — А аз ще изпратя радиограма на Базата. Отлитаме до Бетон.

Той погледна нагоре. В синьото прозрачно небе плаваше тесният сърп на спътника, огромна каменна пустиня, възприемана от човешкото око като малко бледо облаче с резки очертания.

* * *

Върху блестящата от прясна смола рисунка, приличаща на черно-бяла снимка, снета в необикновен — от птичи полет — ракурс, четиримата стояха, прегърнали се върху каменния сипей, редом с осакатения космолет и гледаха към зенита, отметнали глави.

След като постави последната лепкава точка, тушовката изпълзя под горния корниз на Картинната галерия и започна да чака кога летящите животни, които беше нарисувала така добре, ще дойдат на гости на своите отражения.

Публикувано в списание „Наука и техника“, броеве 28-29/1975 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.